

VAN GOGH’UN RESİMLERİNDEKİ MİNÖR RENKLER VE BU RENKLER İÇİN MÜZİKSEL TEMA ÖRNEKLERİ

Hüseyin UYSAL

Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, huysal@kastamonu.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-1802-2887

Uysal, Hüseyin. “Van Gogh’un Resimlerindeki Minör Renkler ve Bu Renkler İçin Müziksel Tema Örnekleri”. idil, 84 (2021 Ağustos): s. 1167–1182.
doi: 10.7816/idil-10-84-03

ÖZ

Van Gogh kendini resimlerinde tüm benliği ile ifade etmiş bir ressamdır. Bu ifade etme sürecinde yaşamındaki tecrübeleri, beklentileri ve ruhsal durumu çok etkili olmuştur. Özellikle iç çatışmaları renk ve çizgiyi kullanımındaki özgün stilin doğmasına sebep olmuştur. Bu stil onun için yeniliklere açık bir sanatsal duruşu da beraberinde getirmiştir. Bu duruşuyla farklı bir sanat disiplini olan müzikten etkilenecek müzikteki majör-minör tonalite bilgilerini renklerle ilişkilendiren bir tavır geliştirmiştir. Özellikle 1889 yılında yaptığı “Beşik Sallayan Kadın” resminde kullandığı renklerde açıkça minör kavramından bahsetmiş olması bu çalışmanın oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması desenine göre şekillenen bu araştırmanın amacı Van Gogh’un resimlerindeki minör renklerin belirlenmesi ve bu resimlerdeki renklerin için yazar tarafından yazılan müziksel tema örneklerinin sunulmasıdır. Sırasıyla “Beşik Sallayan Kadın, Yıldızlı Gece, Patates Yiyenler, Forum Meydanında Gece Kahvesi, Sarılı Kulak ve Pipoyla Otoportre ile Buğday Tarlası ve Kuzgunlar” resimleri incelenen Van Gogh’un, pembe, turuncu, yeşil ve özellikle sarı rengi majör etkide kullandığı, kırmızı, kahverengi ve özellikle koyu mavi ile koyu yeşillerin minör etkide kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Disiplinler arası sanat, resim, müzik, Van Gogh

Makale Bilgisi:

Geliş: 11 Haziran 2021

Düzeltilme: 18 Temmuz 2021

Kabul: 16 Ağustos 2021

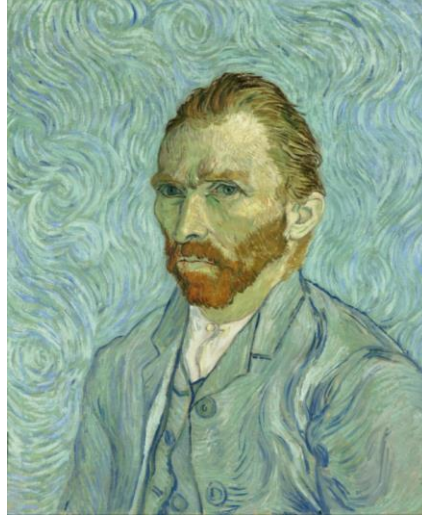
Giriş

Sanat, bireyin estetik kaygı temelli bir ifade etme biçimidir. Bu ifade etme sürecindeki samimi bir duruş sergilenmektedir. Mağara dönemlerindeki ilk insanlardan günümü yaşamına kadar, sanat hep insanlığın yaşamında var olmuştur. Varlığını farklı malzemeler ile ortaya koymuştur. Bu malzemeler için renkler, sesler, hareketler, sözcükler ve üç boyutlu malzemeleri örnek olarak vermek mümkündür. Malzemelerdeki zenginlik farklı sanat dallarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Renkler resmin, sesler müziğin, hareketler dansın, sözcükler edebiyatın ve üç boyutlu malzemeler de heykel sanatının doğup gelişmesi sağlamıştır. Teknolojinin ve sanatsal hareketliliğin ilerlemesiyle opera, bale, tiyatro, sinema, fotoğraf vb. sanat dalları da genel sanat tarihinin içerisinde var olmuştur. Tüm sanat dalları, içinde bulduğu dönemin özelliklerine göre biçim ve içerik bağlamında arayışlara girmiş ve sanatsal dönem ile akımların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle Rönesans'tan günümüze insanlığın bilgi, beceri ve anlayış yönünden hızlı gelişmesiyle bu dönem ve akımlar çok daha belirgin bir hal almıştır. Rönesans'tan günümüze, resim sanatını referans alarak bu dönem ve akımları sayacak olursak Krausse' ye (2005: 4-5) göre sırasıyla Maniyerizm, Barok, Rokoko, Neo-Klasisizm, Romantizm, Oryantalizm, Realizm, Empresyonizm, Post-Empresyonizm, Simgecilik, Art Nouveau, Fovizm, Empresyonizm, Kübizm, Fütürizm, Dadaizm, Sürrealizm, Soyut Resim, Pop Art, Hiperrealizm şeklinde olacaktır.

Bu sanat dönemleri ve akımları içerisinde özellikle Empresyonizm sonrası yani 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında sanatçılar yenilikçi bir tavır ile büyük atılımlar göstermektedir. Bunlardan biri disiplinler arası sanatsal çalışmaların ön plana çıkmasıdır. Resim-müzik, resim-edebiyat, resim-dans, müzik-edebiyat vb. ilişkiler bu çalışmalara örnek olarak verilebilmektedir. Özellikle Post-Empresyonistler ile birlikte resim-müzik ilişkisi üzerinde hem biçim hem de içerik yönünden çok durulmuştur. Müziğin biçimlendirme öğeleri ve eş zamanlılık olgusu birçok ressamı heyecanlandırmış ve eserlerini bu yönde şekillendirmiştir. Bu resamlara Paul Gauguin, Vincent van Gogh, Henri Matisse, Gustav Klimt, Paul Klee, Wassily Kandinsky, Lyonel Feininger, Frank Kupka vd. örnek olarak verilebilmektedir. Bu ressamların içerisinde Van Gogh'un özel bir yeri bulunmaktadır. Sanatsal anlamda kendi kendini yetiştirmiş ve kendinden sonraki birçok ressamı etkilemiş olan Van Gogh müzik konusunda özel bir eğitimi olmamasına karşın ruhsal durumlarını resimlerinde çok müziksel bir dil ile ifade etmiştir. Hatta "Beşik Sallayan Kadın" resimde yer alan pembe, turuncu ve yeşili "sert ve yüksek renkler" olarak kullandığını ve bu renkleri kırmızı ile yeşilin minör renkleri ile yumuşattığını söyleyecek kadar müzikal modalitenin içinde hissetmesi yazarda "acaba bu renklerin melodileri nasıl olur?" sorusunun ortaya çıkmasına sebep olmuş ve bu çalışmanın temellenmesinde önemli bir rol oynamıştır (İpşiroğlu, 2017: 7-39). Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması desenine göre şekillenen bu çalışmada Van Gogh'un resimlerindeki minör renklerin belirlenmesi ve bu resimlerdeki renkler için yazar tarafından yazılan müziksel tema örneklerinin sunulması amaçlanmıştır.

Van Gogh'un Yaşamı

Vincent Van Gogh 30 Mart 1853 yılında Hollanda'nın kuzeyinde yer alan Groot-Zundert kasabasında dünyaya gelmiştir. Ona kendisinden bir yıl önce ölü doğan kardeşinin adını vermişlerdir. Köklü bir ailesi olan Van Gogh'un ailesinde yer alan erkekler ya sanat ile ilgilenmiş ya da din adamlığı yapmışlardır. Babası Zundert köyü ve yakın çevresinde rahip olarak çalışan Van Gogh 1860 yılında bu köyde okula başlamıştır. Köy okulu çok kalabalık ve öğretmeni Katolik olduğu için babası onu kardeşiyle birlikte okuldan almış ve evde özel öğretmen tutarak eğitim vermeye başlamıştır. Çok verimli geçmeyen sürecin ardında 1864 yılında Van Gogh yatılı okula yazdırılmış ve işte o zaman Van Gogh'u bir ömür etkileyecek sıkıntılar tecrübe edilmeye başlanmıştır. Özellikle ailesinden ayrılmanın verdiği üzüntüyü yetişkinliğinde bile üzerinden atamamıştır. 1866 yılında ilkokulunu tamamlayan Vincent Tilburg'da açılan orta okula başlamıştır. Okulda başarılı bir resim öğretmeni Van Gogh'un başarılı olabileceğini anlamış onu sistemli resim eğitimi alması için teşvik etmiştir. Ancak iki yıl sonra orta okulu terk ederek baba evine geri dönmüştür. Küçük yaşta aldığı tepkiler ve sıkıntılı tecrübeleri onu derinden etkilemiştir. Hatta kardeşi Theo'ya yolladığı bir mektupta "Gençliğim kasvetli, soğuk ve verimsizdi" diye yazmıştır (Beaujean, 2005: 8-9).

Görsel 1. Vincent Van Gogh Otoportre (Van Gogh, 2015: 166)

Çocukluk döneminde aslında çok mutlu olan Van Gogh, yaşadıklarından dolayı mutsuz, melankolik ve intihara yatkın bir insana dönüşmüştür. Görsel 1’de yer alan otoportresindeki yüz ifadesi, genel yapısıyla ilgili fikir vermektedir. Yıllarca kendisini tatmin etmeyen işler yapmıştır bunlara öğretmenlik, misyonerlik ve galeri sorumluluğu örnek olarak verilebilir. Mutsuz bir şekilde yerine yetirdiği işlerden, başarısız aşk ilişkilerinden, yoksulluktan ve ruhsal krizlerden sonra 27 yaşında resim yapmaya başlamıştır. Büyük ölçüde kendi kendini yetiştirmiş olan Van Gogh, ressamlar ile tanışmış ve onların arkadaşlığı ile kendini daha çok geliştirmiştir. Bunlardan biri de Gauguin’dir. Küçük yaşlardan getirdiği sıkıntılı yaşantının devamı niteliğindeki olumsuz davranışları, Gauguin gibi onu seven ve destekleyen biri ile bile problem yaşamasına sebep olmuştur. Hatta bu problem, kulağının bir kısmını kesmesi ile sonuçlanmıştır (Cumming, 2008: 330-331).

Van Gogh denildiğinde akla en az resimleri kadar, kulağının bir kısmını kesmiş olması gelmektedir. Bunun hikayesi de şöyle gerçekleşmiştir: 1888 yılında önemsendiği ressam arkadaşı Gauguin, Van Gogh’un Arles’teki Sarı Ev’ine ziyarete gitmiş ve kısa bir süre onun yanında kalmış ve birlikte sanatsal tecrübeleri ile ilgili paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bir gün ciddi bir tartışmanın sonucunda Gauguin evi terk etmiş ve bunun üzerine umutsuzluğa kapılan Van Gogh kulağının bir kısmını kesmiştir. Onun genel anlamda ruhsal sıkıntıları olduğu zaten bilinmektedir (Spence, 2015: 6).

Ruhsal durumu ile temellendirilen resimlerine, kabul görse de görmese de yaşamı boyunca büyük bir coşkuyla devam etmiştir. Çoğu öncü ressamın, yaşadığı dönemde sanat paylaşımcıları ve otoriteleri tarafından hak ettiği değeri görmeden yaşama veda ettiği bilinmektedir. Van Gogh da bu sanatçılardan biridir. Hatta “Resimlerimin satmaması konusunda bir şey yapamam. Ancak bir gün gelecek ve insanlar onların boya parasından fazlasına değdiğini anlayacak” sözü onun içinde bulunduğu durumu özetlemektedir. Van Gogh’un en büyük destekçisi olan kardeşi Theo onun resimlerini 1888, 1889 ve 1890’da açılan Bağımsızlar Salonu’na dahil etmiştir. Orada bir resmi satılmıştır bu onun sağlığındaki ilk ve tek satılan resmidir. 17 Temmuz 1890’da kendini vurarak intihar etmiş ve iki gün sonra hayat gözlerini yummuştur. Birçok önemli sanatçıda olduğu gibi, ölümünden sonra onun da sanatını anlayan ve yücelten sanatçı ile sanat paylaşımcıları sayesinde hak ettiği değer anlaşılmıştır. Günümüz çağdaş sanat yaşamında, okumasını bilenler için Van Gogh’un her bir resmi, kitap gibidir. Bir sanat eserinin değerini para ile sınırlandırmak doğru olmayabilir ancak, günümüz standartlarında onun eserleri rekor fiyatlarda alıcı bulmaktadır (Lunday, 2020: 147-152).

Van Gogh’un Sanatı

Sanat yaşamında tutkulu ve çaresiz ressam olarak anılan Van Gogh, kendi verdiği kararlar ve kendisinin seçtiği yolda yürüyerek büyük ölçüde kendi çabalarıyla sanatını geliştirmiş önemli bir ressamdır. 1880 yılında Brüksel Güzel Sanatlar Akademisi’ne kaydoldu ancak izlenilen yol içine sinmediği için devam etmedi. Onun renkler ile anlatmak istediği çok daha güçlü şeyler vardı (Krausse, 2005: 78). Bu güçlü şeyler, onun içinde bulunduğu durum ve ruh hali ile şekillenmiş, bazen telaşlı bazen de coşkulu üslubu ile aktarması gerekenler ile ilgilidir. Her ne kadar Empresyonizm’den etkilenmiş olsa ifade etmek istediklerini

Empresyonist tavır tam karşılamıyordu. Bir adım ileri gitmek istiyordu. Boyayı heyecandan doğrudan tüpten çıktığı gibi kalın bir şekilde uygular, bir çocuğun samimiyetinde oluşturduğu konturları ile alışılmadık perspektifler ve yaşam dolu renkler ortaya koyardı. Görüntüleri olduğu gibi aktarmak yerine daha simgesel ve dışavurumcu bir tavır ile ele almak onu daha çok heyecanlandırıyordu. Bu da ona Post-Empresyonizm'in kapılarını aralamıştır (Cumming, 2008: 330-331).

Van Gogh Post-Empresyonizmin en önemli sanatçılarından biri olmuştur. Post-Empresyonizm bazı kaynaklarda Ard-İzlenimcilik olarak da geçmektedir. İzlenimciliğin temelinden etkilenen, ancak ona eleştirel bir tavır ile yaklaşan sanatçılar için İngiliz eleştirmen Roger Fry tarafından bulunmuş bir terimdir. Her biri farklı stilde çalışan Cezanne, Van Gogh, Lautrec, Rousseau gibi sanatçıları başka türlü sınıflandırmak mümkün değildir. Van Gogh diğer sanatçılara göre, renklerin sembolik ve dışavurumcu özelliğini kullanmasıyla bir adım öne çıkmaktadır (Dempsey, 2019: 22). Hem Empresyonizm'in doğadaki anlık izlenimi yakalama heyecanından hem de Seurat'ın noktalamalar ile olgunlaşan Puantilizm duruşundan etkilenerek, fırça vuruşları ile temellendirdiği resimsel ifade gücünü oluşturmuştur. Fırça vuruşlarını sadece rengi uygulamak ya da parçalamak için değil, aynı zamanda iç çatışmasını ve coşkusunu anlamlandırmak içinde kullanmıştır (Ayaydın, 2016: 40). Bu uygulamaları elbette, Monet ve Cezanne'in özgün uygulamaları gibi otoritelerce hemen kabul edilmemiş ve dönemin gerçek sanatçı sıkıntılarını bire bir yaşamıştır. Van Gogh tüm acıları ve tinsel çatışmaları, standartların üzerindeki sanatsal paradigmasıyla vücut bulmaktadır (Cauquelin, 2016: 39).

Eserlerini, içinde bulunduğu ruhsal durum ile o kadar güçlü şekillendiriyordu ki artık Post-Empresyonizm sınırlarından taşıp Ekspresyonizm'e doğru yaklaşıyordu. Hatta Van Gogh'un sanatsal duruşunun Ekspresyonist sanatçılarıninkine daha yakın olduğunu savunanlarda mevcuttur çünkü, özellikle son yıllarda yaptığı resimlerde doğa taklitçiliğinden iyice uzaklaşarak, coşkusunu salt renk ve çizgiler ile ifade etmiştir. Hatta renklere karşı o kadar duyarlılaşmıştı ki kendinden sonra ki Fovistleri bile etkilemiştir. (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 2017: 167; Butler, 2010: 19).

Van Gogh için resim yapmak bir yaşam biçimidir. Resim ile sevinir, sinirlenir, üzülür, coşar, nefret eder, dans eder... Yani yaşamının her anında resim ona eşlik etmektedir. Bu eşlik sayesinde çok sayıda eser ortaya koymuştur. Bu eserlerine Yıldızlı Gece, Buğday Tarlası ve Kuzgunlar, Forum Meydanında Gece Kahvesi, Ayçiçekleri, Beşik Sallayan Kadın, Sargılı Kulak ve Pipoyla Otoportre, Arles'da Langlois Köprüsü, Çiçek Açan Badem Ağacı, Yağmur Altında Köprü, Paul Gauguin'in Koltuğu, Tohum Eken Adam, Üzgün Yaşlı Adam, Sarı Ev ve Yatak Odası tabloları örnek olarak verilebilmektedir (Van Gogh, 2015: 248-255).

Resimlerinde tüm benliğini yansıtan Van Gogh, kardeşi Theo'ya 21 Temmuz 1882 tarihinde yazdığı bir mektupta "Sık sık derin acılara gömüldüğüm doğrusu da yine de içimde saf ve sakin bir uyum var, bir müzik var." diye yazmıştır (Van Gogh, 2020: 72). Bu ifadesinden müziğin yaşamındaki yerinin önemi açıkça anlaşılmaktadır. Resimlerinde de müziğin ve müzikal düşünmenin etkilerin görülmektedir. Van Gogh'un babasına yazdığı bir mektupta artık mevcut hali ile resmin daha önemli ve etkin olmaya aday olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeninin ise resminde artık daha az heykelticiliğin ve daha fazla müziğin yer alması ile ilgili olduğunu açıklamaktadır (Farago, 2017: 164). Artık müzik onun için önemli bir yerdedir. Nitelikli bir müzik eğitimi almamasına ve müziğe karşı özel bir ilgisinin olmamasına karşın kendisinden önceki, özellikle Rönesans ve Barok dönem ustalarının resimlerindeki halen simgelediği özel duyguyu müzikte bulmuş ve bunu renk tınılarıyla izleyiciye aktarmak istemiştir (İpşiroğlu, 2017: 37).

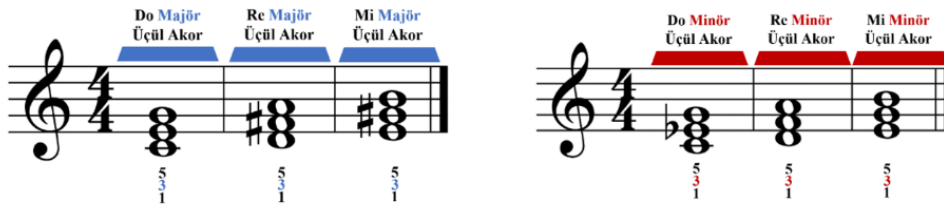
Müziğe özel bir ilgisi olan, yakın arkadaşı ressam Gauguin ile olan sanatsal paylaşımlarında sadece resim değil, müzik de artık üzerine konuşulan konulardan birini oluşturmaya başlamıştır. Müziğin yaşamındaki yerini anlamlandırmaya başlayan Van Gogh, resimlerindeki amacın daha az plastik ve daha çok müzik olduğunu vurgulamaktadır (Tunalı, 2020: 65). Resimlerinde artık renk tınıları, renk senfonisi, küçük bir renk müziği ve minör renkler gibi müziksel öğeler ortaya çıkmaya başlamıştır (İpşiroğlu, 2017: 37-39). Bunların içerisinde, müziğin biçimlendirme öğelerinden minör kavramının renklerle ilişkilendirilmesi dikkat çekicidir.

Majör tonalite temelini majör diziler, minör tonalite de temelini minör diziler ile şekillendiren tonalitelerdir. Yükseklik derecelerine göre sıralanmış ses gruplarına dizi denilmektedir. İçerisinde belli bir sistematik temeli olan diziler pentatonik, diatonik ve kromatik olmak üzere üç temel balıkta ele alınmaktadır. Genel dizinin içerisinde yer alan 5 ara sesin oluşturduğu diziye pentatonik, 7 ana sesin oluşturduğuna diatonik ve hem 7 ana hem de 5 ara sesin birleşimiyle oluşan toplam 12 seslik diziye de kromatik denilmektedir. Bu çalışmanın konusu olan majör ve minör tonalitelerini oluşturan dizileri incelemek için, diatonik yani 7 ana sesin oluşturduğu diziler üzerinde durulmaktadır (Cangal, 2016: 18-23).

Görsel 2. Majör ve Minör Dizi Örnekleri

Bir diyatonik dizide tüm sesler natürel durumda ise sadece mi-fa ile si-do sesleri arası yarım ses, diğerleri arasında ise tam ses aralığı bulunmaktadır. Eğer ki tüm seslerin natürel olmadığı diziler söz konusu ise durum değişebilmektedir. O zaman yarım ses inceltici diyez ve yarım ses kalınlaştırıcı bemol işaretleri devreye girmektedir. Majör ve minör dizilerin, dizilimi için özel kuralları bulunmaktadır. Majör dizi için seslerin dizilimi 2 tam 1 yarım 3 tam 1 yarım (T-T-Y-T-T-T-Y) şeklinde, minör dizi için seslerin dizilimi ise 1 tam 1 yarım 2 tam 1 yarım 2 tam (T-Y-T-T-Y-T-T) şeklindedir. Minör diziler kendi içerisinde doğal, armonik ve melodik olmak üzere üçe ayrılmaktadır, ancak bu çalışmada doğal minör öne çıktığı için sadece doğal minörün dizilimi örnek olarak verilmiştir (Egemen, 2003: 5-8). Görsel 2’de yer alan dizi örneklerinde do, re ve mi temel sesleri üzerine kurulmuş majör ve minör dizi örnekleri sunulmuştur. Majör diziler incelendiğinde T-T-Y-T-T-T-Y kuralına göre do majör dizisinde tüm notaların natürel, re majör dizisinde fa diyez ve do diyez değiştirici işaretlerinin alındığı ve mi majör dizisinde ise fa diyez, do diyez, sol diyez ve re diyez değiştirici işaretlerinin alındığı görülmektedir. Minör diziler incelendiğinde ise T-Y-T-T-Y-T-T kuralına göre do minör dizisinde si bemol, mi bemol ve la bemol değiştirici işaretlerinin alındığı, re minör dizisinde sadece si bemol değiştirici işareti alındığı ve mi minör dizisinde ise sadece fa diyez değiştirici işaretinin alındığı görülmektedir. Bu örnekleri ilgili kurala uydurarak 12 ton için düzenlemek mümkündür.

Görsel 3. Majör ve Minör Üçlül Akor Örnekleri

Üç ya da daha fazla sesin üçlül oluşturacak şekilde bir araya gelmesiyle kurulan ses uyumlarına akor denilmektedir. Akorlar genelde üç türde kurulmaktadır; bunlar üç sesli olan üçlül ya da beşli akorlar, dört sesli olan yedili akorlar ve beş sesli olan dokuzlu akorlardır. Üçlül akorlar ilgili dizinin 1., 3., ve 5. dereceleri kullanılarak kurulan akorlardır (Elhankızı, 2020: 20). Bu çalışma için yazılan temalarda sadece üçlül akor örnekleri bulunduğu için, üçlül akorlar üzerinde durulmaktadır. Ton içerisinde bu üçlül akorların çevrimleri ya da 1-3, 1-5, 3-5 dereceleri çift ses olarak kullanılabilir. Görsel 3’de yer alan üçlül akor örneklerinde do, re ve mi temel sesleri üzerine kurulmuş majör ve minör üçlül akor örnekleri sunulmuştur. Majör akorlar incelendiğinde 1-3-5 kuralına göre do majör üçlül akorunda tüm notaların natürel, re majör üçlül akorunda fa diyez değiştirici işaretinin alındığı ve mi majör üçlül akorunda ise sol diyez değiştirici işaretinin alındığı görülmektedir. Minör üçlül akorlar incelendiğinde ise 1-3-5 kuralına göre do minör dizisinde mi bemol değiştirici işaretinin alındığı, re minör üçlül akorunda tüm notaların natürel ve mi minör üçlül akorunda da tüm notaların natürel olduğu görülmektedir. Bu örnekleri ilgili kurala uydurarak 12 ton için düzenlemek mümkündür.

Bir müzik eserinin temel majör ya da minör tonalitesinin yanında diğer tonalite örneği ile karşılaşmak

da olasıdır. Örneğin bir eser majör tonalitede ise müziğin estetik güzelliğinin bütünlüğünde minör yer alabileceği gibi, eser minör ise majör etkiler de kullanılabilir. Buna en güzel örneklerden biri G. F. Handel'in HWV 370 Fa Majör Keman Sonatının 2. Bölüm'ünde yer alan 33-36 ölçüler arasındaki motiflerdir.

Görsel 4. G. F. Handel HWV 370 Fa Majör Keman Sonatı, 2. Bölüm, 33-36. Ölçüler

George Frideric Handel, 1685 yılında Halle'de doğmuş Alman bir bestecidir. Yaşamı başarılar ile doludur hem vokal hem de enstrüman için çok sayıda eserler bestelemiştir (Schonberg, 2020: 61). Diğer tüm besteciler gibi o da majör ve minör değerleri birlikte kullanmış bir bestecidir. Görsel 4' de yer alan 3. Keman Sonatı'nın 2. bölümünün 33. ölçüsünde başlayan majör cümlemin 35. ölçüde olduğu hali ile minöre dönüşmüş olması dikkat çekicidir. Sonat fa majör tondadır. T-T-Y-T-T-Y kuralı ile incelediğimizde fa majör dizi sadece si bemol değiştirici işaretini almakta, fa minör dizisi ise T-Y-T-T-Y-T-T kuralına göre incelendiğinde si bemol, mi bemol, la bemol ve re bemol değiştirici işaretlerini almaktadır. Eserin 33. ölçüsünde başlayan motif majördür ve eserin donanımında si bemol olduğu için tekrar si notaları için bemol değiştirici işareti konulmamıştır. 35. ölçüde başlayan motif ise minördür ve bunun göstergesi olarak sadece si notaları bemol değil aynı zamanda la notaları da bemol değiştirici işaretini almıştır. Bu durum hem keman partisi hem de piyano partisi için geçerlidir.

Resim ve Müzikteki Ritmik Özellikler

Görsel 5. Van Gogh'un Tohum Eken Adam ve Üzgün Yaşlı Adam (Van Gogh, 2015: 186-214) Resimlerindeki Ritmik Özelliklerin Müziksel İfadeleri

Ritim tekrarlama temeli üzerine kurulmuş nokta, çizgi, leke, renk, şekil, doku ve valör gibi tasarım elemanlarının belli sistematik temeller ve estetik kaygı ile kendini yinelemesiyle oluşan bir tasarım ilkesidir. Bu ilkenin nitelikli bir şekilde kurgulanması, izleyici ya da dinleyiciyle paylaşılacak istenen ifadenin doğru bir şekilde aktarılmasını sağlamaktadır. Ritmin etkisini şu iki özellik anlamlı kılmaktadır; birincisi tekrar eden tasarım elemanlarının sayısı, ikincisi ise tekrar eden tasarım elemanlarının mekân içerisindeki devamlılığıdır (Çınar ve Çınar, 2020: 24). Ritim hem görsel sanatlar hem de işitsel sanatlar için temel ilkelerden biridir. Her eserin bir ritmi vardır. Bu ritmi oluşturan malzeme ses olabileceği gibi renk ve çizgiler de olabilmektedir. Bu çalışmada Van Gogh'un resimlerindeki minör renklerin belirlenmesi ve bu resimler için birer müziksel tema örneği yazıldığından; bir görselin işitsel olana dönüşürken ritmik örüntünün nasıl yansıtılması gerektiğini göstermek için Görsel 5'te yer alan iki farklı ritimdeki resim ele alınmıştır. Soldaki resmin adı Tohum Eken Adam sağdaki resmin adı ise Üzgün Yaşlı Adam'dır (Van Gogh, 2015: 186-214). Soldaki resimdeki hareketli ve heyecanlı ritimdeki adamın duruşu, yerdeki otların ve gökyüzünün dokusu ritmin hızlı olduğu ile ilgili fikir vermektedir. Buradan hareket ile örnek olması için la minör tonda iki ölçülük, içerisinde onaltılık ve otuzikilik notaların yer aldığı hızlı ritimli bir motif yazılmıştır. Sağdaki resimdeki hareketsiz ve hüzünlü adamın duruşu, yerdeki tahta şeritlerin ve duvardaki dokusuz sade anlatım ritmin yavaş olduğu ile ilgili fikir vermektedir. Buradan hareket ile yine örnek olması için bu resimde de aynı la minör tonda, bu sefer geniş bir anlatımda üç ölçülük, içerisinde sekizlik, dördlük ve noktalı dördlük notaların yer aldığı yavaş ritimli bir motif yazılmıştır. Ritim Sözer'e (2018: 203) göre melodi ve armoniden sonra bir müzik yapının oluşmasını sağlayan üçüncü temel öge olmasından dolayı, bu çalışmanın ana konusu olan Van Gogh'un minör renklerinden yola çıkarak resimleri için müziksel temalarını gerçekleştirirken hem resimdeki hem de müzikteki bu ritmik örüntü paralelliğine dikkat edilmiştir.

Van Gogh'un Resimlerindeki Minör Renkler ve Bu Renkler İçin Müziksel Tema Örnekleri

Tüm sanat dallarında yer alan sanatçıların, eserlerini şekillendirirken üzerinde durduğu bir tema bulunmaktadır. Tema bir eserin konusu ya da ana fikri olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Tema, resimde, edebiyatta ya da heykelde olduğu kadar somut bir şekilde belirgin olmasa da müzikte de çok önemli bir unsurdur. Müzik eserlerinin genellikle en başında duyulan ilk fikir, müzik için esas olan, bestecisinin geliştireceği ve onun etrafında estetik kaygı ile eserini oluşturacağı temadır. Bir müziğin teması, birim eleman olarak küçüktür büyüğe doğru bir motif veya cümle olabileceği gibi, çok kez genişletilmiş bir cümle ya da cümlelerin birleşmesiyle meydana gelen dönemden de oluşabilmektedir. Bu bestecinin ifade etmek istediği renklilik ile ilişkilidir (Cangal, 2018: 30).

Bu bölümde Van Gogh'un resimlerindeki minör renkler ortaya konmuş ve bu renkler referans alınarak, resimlerdeki temanın ifade bütünlüğü ile yazar tarafından bu renkler için müziksel tema örnekleri yazılmıştır. Yazar resim alanındaki çalışmalarının yanı sıra, özel ilgisiyle keman çalmakta (İzmir Kent Orkestrası, Anadolu Filarmoni Orkestrası ve Kurulan Özel Senfoni Orkestraları keman çaldığı bazı orkestralardır) ve müzik teorisi ile yakından ilgilenecek müzik alanında da çalışmalarda bulunmaktadır. Buradan hareket ile Van Gogh'un minör renkleri için oluşturulan müziksel temalar keman için yazılmıştır. Keman için yazıldığından dolayı, kemanın sınırlılıklarına dikkat ederek, temalar ağırlıklı olarak tek sesli olarak yazılmıştır. Ancak ezgiyi destekleyecek armonik ihtiyaçtan dolayı iki sesli, üç sesli ve dört sesli örnekler de temalar içerisinde kullanılmıştır. Van Gogh'un hem majör hem de minör renkleri aynı resimde kullanması referans alınarak müzikte de majör ve minör birlikte kullanılmış. Majör tonalite ile başlayan temalar, resimdeki kullanılan minör renklere göre minöre dönüşmüş daha sonra tekrar majör olarak sonlanmıştır. Resmin temasına, ritmik örüntüsüne ve renklerine göre yazılan temalar, resimler ile birlikte aşağıdaki görsellerde sunulmuştur.

Görsel 6. “Beşik Sallayan Kadın” Resmindeki Minör Renkler İçin Müziksel Tema Örneği

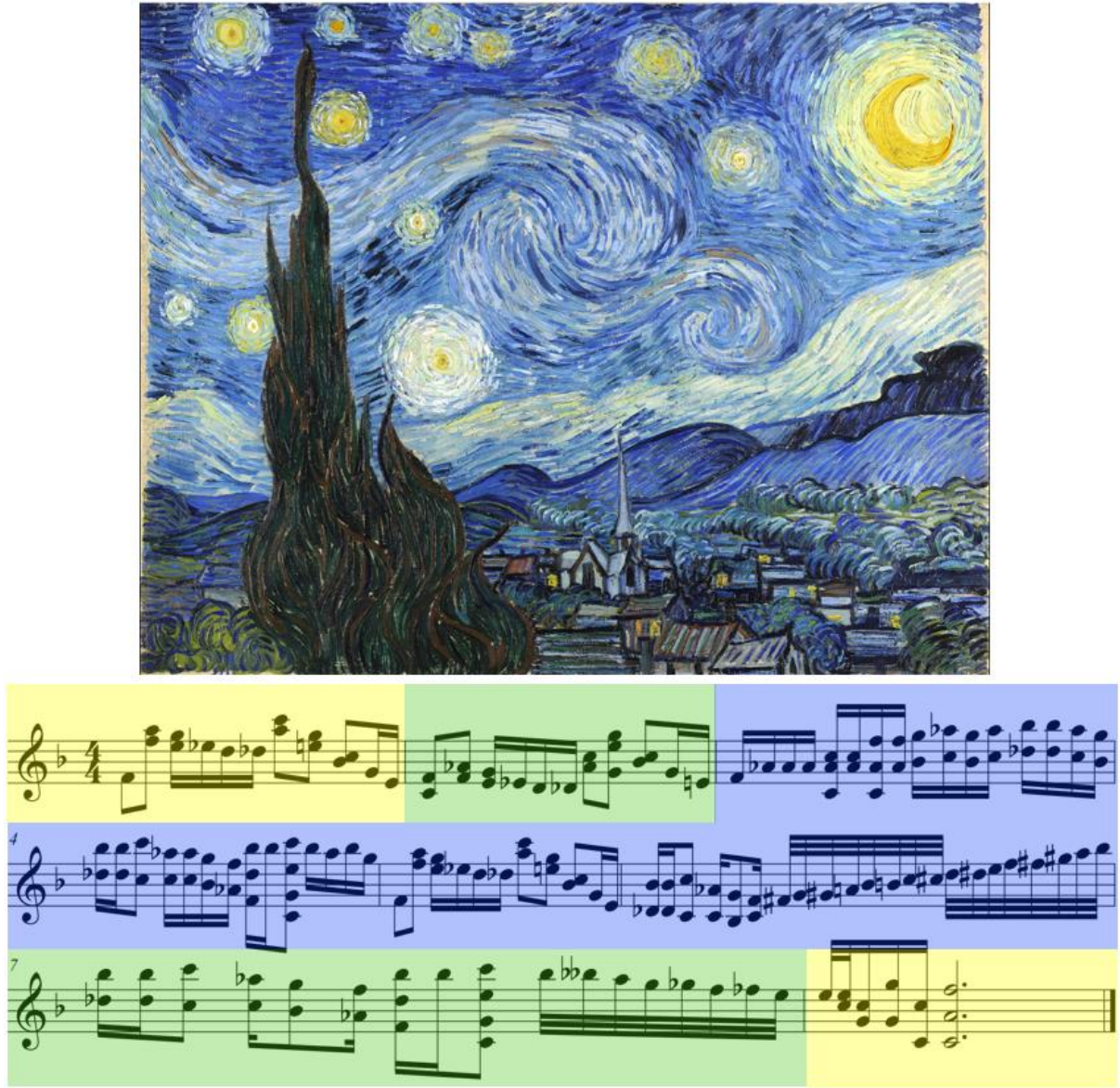
Görsel 6’da Van Gogh’un “Beşik Sallayan Kadın” isimli resmi ve bu resmin minör renkleri dikkate alınarak yazılmış özgün bir müziksel temanın, ilgili renkler ile işaretlenmiş nota yazımı yer almaktadır. Günümüzde New York Metropolitan Sanat Müzesinde yer alan, 74 x 104 cm tuval üzerine yağlıboya olan bu resim 1889 yılında yapılmıştır. Van Gogh, Roulin ailesini ziyarete gittiğinde evin hanımı Augustine’i hep koltuğunda oturmuş ve elindeki ip ile kızının beşiğini sallarken görmüş (Beaujean, 2005: 57) ve bundan dolayı kadının resmini yapmıştır. Resimde görsel imge olarak elinde ip ile oturan bir kadın ön plana çıkmaktadır. Yeşil ve kırmızı rengin tonlarının ağırlıklı olarak kullanılan resme, sakin bir atmosfer hakimdir.

Van Gogh’un Augustine Roulin’i model alarak birden fazla Beşik Sallayan Kadın resmi yaptığı bilinmektedir. Hatta kardeşi Theo’ya 3 Şubat 1889 tarihinde yazdığı bir mektupta “Beşik Sallayan Kadın”ı üç kez yaptım. Bayan Roulin model, ben ise yalnızca ressam olduğumdan; yaptığım üç resimden birini kocasıyla birlikte seçmesine izin verdim; ancak o seçtiğinin kendim için de bir eşini yapmayı şart koşmuştum, şimdi onu yapmakla uğraşıyorum.” diye yazmıştır buradan dördüncüyü yapmaya başladığı açıkça anlaşılmaktadır (Van Gogh, 2020: 211).

Beşik Sallayan Kadın resminin bilinen bir diğer ismi de La Berceuse’dır. Berceuse, Fransızca ninni demektir. Müzikte ise özellikle piyano için yazılmış, içerisinde ağır ve tekdüze bir melodiyi barındıran bir müziksel bir ifadedir (Sözer, 2018: 35). Bu resim Van Gogh için çok müzikaldir; hatta ondan küçük bir renk müziği diye de bahsetmektedir, çünkü bu resmi müziksel bir kompozisyonu kurgulayan bir tavır ile ele almıştır. Resimde yer alan pembe, turuncu ve yeşili “sert ve yüksek renkler” olarak kullandığını ve bu renkleri kırmızı ile yeşilin minör renkleri ile yumuşattığını söylemektedir (İpşiroğlu, 2017: 39).

Sakin bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde parlak pembe, turuncu ve yeşiller majör renkleri, koyu kırmızı ve koyu yeşiller ise minör renkleri temsil etmektedir. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük la majör tonda bir tema yazılmıştır. Bu temanın hız terimi andante olarak önerilmektedir. Andante Michels ve Vogel’e (2021: 71) göre yürüme temposunda sakin hatta biraz yavaş anlamına gelmektedir. Majör renk olarak pembe ile başlayan ve üçüncü ölçüden sonra kırmızı ve koyu yeşil minör renklerin kullanılmasıyla devam eden tema, sekizinci ölçüde tekrar pembe renk ile majöre geri dönmektedir. Renkler

ile müziğin ilişkilendirilmiş özelliği Görsel 6’da detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Görsel 7. “Yıldızlı Gece” Resmindeki Minör Renkler İçin Müziksel Tema Örneği

Görsel 7’da Van Gogh’un “Yıldızlı Gece” isimli resmi ve bu resmin minör renkleri dikkate alınarak yazılmış özgün bir müziksel temanın, ilgili renklerle işaretlenmiş nota yazımı yer almaktadır. Günümüzde New York Modern Sanat Müzesinde yer alan, 73 x 92 cm tuval üzerine yağlıboya olan bu resim 1889 yılında yapılmıştır (Cumming, 2008: 331). Resimde görsel imge olarak gökyüzünde ki ay ve yıldızlar ön plana çıkmaktadır. Mavi ve Sarı rengin tonlarının ağırlıklı olarak kullanılan resme, her an telaşlanabilecek hareketli bir atmosfer hakimdir.

Van Gogh doğaya düşkün bir ressamdır. Dönemin sanat otoritelerince basit bulunan şeylerde bile saf güzelliği görebilecek hassasiyeti olan ressam, düşsel görüntüler yerine, penceresinden görülen ağaçları resmetmeyi tercih edeceğini belirten bir ressamdır. Bu resmini de kendi isteğiyle akıl hastanesinde yattığı dönemde, odasının penceresinden bakarak yapmıştır (Erden, 2016: 82; Sanat Kitabı, 2004: 189). Çünkü o ağaçlar gibi sade bir konu ile büyük ifadeler ortaya koyabilen hassa fırça vuruşlarına sahiptir. Van Gogh ruhsal bütünlüğünde şekillendirdiği fırça vuruşları ile sadece boyama değil aynı zamanda çizim de yağıyordu;

sanki cümlelerin altını çizerek ön plana çıkarmaya çalışan bir yazar gibi. Bu stili onun, mısır tarlalarındaki, ekin biçildikten sonraki saptaki, zeytin ağaçlarının kıvrımlı dallarındaki dokuları ya da servi ağaçlarının alevi andıran biçimdeki güzellikleri ilk keşfeden ressam olmasını sağlamıştır (Ayaydın, 2016: 40). Yıldızlı Gece resmindeki servi ağaçları alevi andıran biçimiyle, Van Gogh’un stiline en güzel örneklerinden biridir.

Resimdeki ağaçların ve gökyüzünün ritmik yapısından resmin genelinde esmekte olan tatlı bir rüzgâr hissedilmektedir. Bu rüzgâr müzikteki kromatik yürüyüşler ile ifade edilmiştir. Kromatik, bir sesin değiştirici işaretler aracılığıyla yarım seslik bir değişikliğe uğraması yani renk değiştirmesidir. Bu değişime uğrayan yani yarım aralıklı seslerin yan yana gelmesiyle kromatik yürüyüş oluşmaktadır (Cangal, 2016: 19). Temanın altıncı ve yedinci ölçülerinin sonlarında kromatik yürüyüşler görülmektedir.

Hareketli bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, mavi ve koyu yeşiller ise minör renkleri temsil etmektedir. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük fa majör tonda bir tema yazılmıştır. Bu temanın hız terimi allegro olarak önerilmektedir. Allegro Michels ve Vogel’e (2021: 71) göre hızlı ve yerine göre neşeli anlamına gelmektedir. Majör renk olarak sarı ile başlayan ve ikinci ölçüden sonra koyu yeşil ve mavi minör renklerin kullanılmasıyla devam eden tema, sekizinci ölçüde tekrar sarı renk ile majöre geri dönmektedir. Renkler ile müziğin ilişkilendirilmiş özelliği Görsel 7’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Görsel 8. “Patates Yiyenler” Resmindeki Minör Renkler İçin Müziksel Tema Örneği

Görsel 8’de Van Gogh’un “Patates Yiyenler” isimli resmi ve bu resmin minör renkleri dikkate alınarak yazılmış özgün bir müziksel temanın, ilgili renklerle işaretlenmiş nota yazımı yer almaktadır. Günümüzde Amsterdam Vincent Van Gogh Müzesinde yer alan, 82 x 114 cm tuval üzerine yağlıboya olan bu resim 1885 yılında yapılmıştır (Krausse, 2005: 78). Resimde görsel imge olarak elinde yemek masasında oturan insanlar ön plana çıkmaktadır. Sarı ve Yeşil-Kahverenginin tonlarının ağırlıklı olarak kullanılan resme, sakin bir atmosfer hakimdir.

Sanat, Bağlı'ya (2010: 16) göre gerçekliğe dayanan ancak gerçeklikten çok daha fazla anlamı içerisinde barındırabilen bir şeydir. Patates Yiyenler resmindeki beş kişinin düşünceli ve yorgun bedenleri görülmektedir. Her ne kadar resimde beş kişi bulunsun da aslında bu resim dört farklı portre resminin birleşimi kadar güçlü ifadeleri içerisinde barındırmaktadır. Ertan ve Sansarcı'ya (2017: 67) göre sanatçılar portre çalışmalarında sanat paylaşımcılarını doğrudan modele yüklenen anlam üzerine düşünmeye sevk etmektedir. Bu resimde de maddi olanaksızlıklar ve gelecek ile ilgili kaygıların melodisinin şekillendirdiği karanlık ortam görülmektedir.

"Patates Yiyenler" Van Gogh'un özendiği köy yaşamına dair bir resimdir. Endüstri toplumlarında bireyler doğaya ve çoğu kez de kendi ürettikleri ürünlere yabancı olmuşlardır. Oysa köylüler doğanın içinde ve kendi ürünleriyle yaşamaktadırlar. Bu resimde gelişmiş kent toplumunun zenginliklerinden faydalanamayan, ama yine de kendi ürettikleri ile yaşama tutunan köylüleri yansıtmıştır (Erden, 2016: 79-80).

Sakin bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, yeşil ve kahverengiler ise minör renkleri temsil etmektedir. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük sol majör tonda bir tema yazılmıştır. Bu temanın hız terimi adagio olarak önerilmektedir. Adagio Michels ve Vogel'e (2021: 70) göre yavaş anlamına gelmektedir. Majör renk olarak sarı ile başlayan ve ikinci ölçüden sonra yeşil-kahverengi minör renklerin kullanılmasıyla devam eden tema, yedinci ölçünün yarısından sonra tekrar sarı renk ile majöre geri dönmektedir. Renkler ile müziğin ilişkilendirilmiş özelliği Görsel 8'de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Görsel 9. "Forum Meydanında Gece Kahvesi" Resmindeki Minör Renkler İçin Müziksel Tema Örneği

Görsel 9'da Van Gogh'un "Forum Meydanında Gece Kahvesi" isimli resmi ve bu resmin minör renkleri dikkate alınarak yazılmış özgün bir müziksel temanın, ilgili renklerle işaretlenmiş nota yazımı yer almaktadır. Günümüzde, Otterlo Kröller-Müller Müzesinde yer alan, 65,5 x 81 cm tuval üzerine yağlıboya olan bu resim 1888 yılında yapılmıştır. Yaz aylarında kahvenin terasına hep gittiği için buranın resmini yapmıştır (Krausse, 2005: 79). Resimde görsel imge olarak kahvenin ışıklı terası ön plana çıkmaktadır. Sarı ve Mavi rengin tonlarının ağırlıklı olarak kullanılan resme, huzur dolu sakin bir atmosfer hakimdir.

Van Gogh, diğer Post-Empresyonistler gibi izlenimcilerden bir adım öne çıkarak kendi ifadeci yapısını oluşturmuştur. Nesnel gerçeklikte var olan görünimleri bire bir almamış, onların kendisinde uyandırdığı hissi ya da içinde bulunduğu durumu, kalın ve şiddetli fırça darbeleri eşlikli yoğun enerjisi ile resmetmiştir

(Antmen, 2019: 26). Burada ana eleman renktir. Renkler ile resme yeni bir biçim kazandırabilmek için çok uğraşmıştır. Bu uğraşları sonucunda eserlerinde renk ile perspektif anlayışını ilişkilendirememiş ama resim sanatının biçimsel kuruluşunu kökünden değiştirecek, kendinden sonraki özellikle Ekspresyonist ve Fovist ressamları etkileyecek olan renk ve ışık kullanımını ortaya koymuştur (Ersoy, 2016: 95).

Gece açık havada yapılan bu resimde de rengin kullanımındaki nitelik açıkça ortadadır. Sıcak yaz gecelerinde Van Gogh olabildiğince dışarı çıkmaya çalışmış ve her fırsatta da resim malzemelerini yanına almıştır. 1888 yılının bir yaz akşamında da resim sehpasını ve tuvalini Forum Meydanı'ndaki Gece Kahvesi'nin terasının önüne kurmuş ve resmini yapmaya başlamıştır. Resimde kafede oturan kişilerin rahatlığından, Palais sokağındaki evlerin yanan lambalarının ılık görüntüsünden, yolda yürüyen insanların huzurlu ritminden ve ışıklı kahvenin aydınlattığı sıcak sokaktan mavi gökyüzünün altında neşeli bir anı resmettiği açıkça görülmektedir (Beaujean, 2005: 64).

Huzur dolu sakin bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, yeşil ve koyu maviler ise minör renkleri temsil etmektedir. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük si majör tonda bir tema yazılmıştır. Bu temanın hız terimi vivace olarak önerilmektedir. Vivace Sözer'e (2018: 254) göre allegro'dan daha canlı bir tempo ile hızlı anlamına gelmektedir. Majör renk olarak sarı ile başlayan ve ikinci ölçüden sonra yeşil ve mavi minör renklerin kullanılmasıyla devam eden tema, yedinci ölçüde tekrar sarı renk ile majöre geri dönmektedir. Renkler ile müziğin ilişkilendirilmiş özelliği Görsel 9'da detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Görsel 10. "Sarılı Kulak ve Pipoyla Otoportre" Resmindeki Minör Renkler İçin Müziksel Tema Örneği

Görsel 10'da Van Gogh'un "Sarılı Kulak ve Pipoyla Otoportre" isimli resmi ve bu resmin minör renkleri dikkate alınarak yazılmış özgün bir müziksel temanın, ilgili renklerle işaretlenmiş nota yazımı yer almaktadır. 45 x 51 cm tuval üzerine yağlıboya olan bu resim 1889 yılında yapılmıştır. Van Gogh çok sayıda otoportresini çalışmıştır, ruhsal gerilimi sonucunda kestiği kulağının sarılı hali ile de resmini yapmıştır (Van Gogh, 2015: 134). Resimde görsel imge olarak ağzında piposu ile sargılı portresi ön plana çıkmaktadır. Turuncu, kırmızı ve yeşil rengin tonlarının ağırlıklı olarak kullanılan resme, sakin ve düşünceli bir atmosfer hakimdir.

Resim sanatında portre ve otoportre çalışmaları çok yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Portre, Latince kökenli kopyasını almak anlamına gelen Protraho kelimesinde gelmektedir. Portrenin ortaya çıkışında en büyük etmen, bireyin görseelliğini ölümsüzleştirerek gelecek nesiller tarafından da tanınmasını ve hatırlanmasını sağlamaktır. Yüz, benliğimizin en önemli temsilcisi olduğu için portre resimleri kişinin

içinde bulunduğu durumun özetlenmiş hali ya da özgeçmişi olarak tanımlanabilmektedir (Ertan ve Sansarcı, 2017:67-68). Portrelerin sanatsal değerleri üzerine duracak olursak, bunların güzellik değer yargıları ile ilgili çok farklı söylemler bulunmaktadır. Çernişevskiy’e (2012: 103) göre insanları nesnel gerçekliğe bağlı kalarak kopyalayan birçok mükemmel portre örneği bulunmaktadır. Bunların sanatsal platformdaki güzelliğini tartışmak bile çok tuhaftır; çünkü ona göre gerçekliğin güzelliği sanatın güzelliği karşısında bir hiçtir. Van Gogh’un bu otoportresinde de ağzında pipo ve kulağındaki sargı ile içinde bulunduğu ruh halini anlatan fırça tuşları görülmektedir. Resmin güzelliği nesnel gerçekliği yansıtmaktan çok öznel gerçekliği yansıtmaya ilgilidir.

Sakin ve düşünceli bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, turuncu, kırmızı, yeşil ve koyu maviler ise minör renkleri temsil etmektedir. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük mi majör tonda bir tema yazılmıştır. Bu temanın hız terimi largo olarak önerilmektedir. Largo Michels ve Vogel’e (2021: 75) göre geniş ve yavaş anlamına gelmektedir. Majör renk olarak sarı ile başlayan ve ikinci ölçüden sonra turuncu, kırmızı, yeşil ve mavi minör renklerin kullanılmasıyla devam eden tema, yedinci ölçünün yarısından sonra tekrar sarı renk ile majöre geri dönmektedir. Renkler ile müziğin ilişkilendirilmiş özelliği Görsel 10’da detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Görsel 11. “Buğday Tarlası ve Kuzgunlar” Resmindeki Minör Renkler İçin Müziksel Tema Örneği

Görsel 11’de Van Gogh’un “Buğday tarlası ve Kuzgunlar” isimli resmi ve bu resmin minör renkleri dikkate alınarak yazılmış özgün bir müziksel temanın, ilgili renkler ile işaretlenmiş nota yazımı yer almaktadır. Günümüzde New York Amsterdam Vincent Van Gogh Müzesinde yer alan, 50,5 x 103 cm tuval üzerine yağlıboya olan bu resim 1890 yılında yapılmıştır. Van Gogh içinde bulunduğu umutsuzluk ve yalnızlık duygularıyla bu resmi yapmıştır (Beaujean, 2005: 88). Resimde görsel imge olarak buğday tarlası ve uçuşan kuzgunlar ön plana çıkmaktadır. Sarı ve Mavi rengin tonlarının ağırlıklı olarak kullanılan resme, sıkıntı temelli telaşlı bir atmosfer hakimdir.

Resim sanatında özellikle 19. yüzyıl sonlarında başlayan nesnel gerçeklik yerine, nesnel gerçeklikten yola çıkarak oluşturulan öznel gerçeklik arayışları ön plandadır. İzleyicinin daha önce gerçeğini tecrübe ettiği bir buğday tarlasından sonra, Van Gogh’un resmettiği buğday tarlasını biçimsel anlamlandırması kolaydır. Artık burada sanatçının modeli ele alışındaki fiziksel ve ruhsal gerçeklik devreye girmektedir (Kandel, 2020: 30). İzleyici için bir sonraki adım ise resmin konusu ve özüne yönelik estetik tavidir.

Bir sanat eserinin konusu sanatçının tutumuna göre eserin özüne dönüşebilmektedir; çünkü öz sadece sunulan değil, sunulanda yansıyan sübjektif duyarlılıktır. Örneğin bir eserde işlenen “Hasat” konusu sıradan bir günü, sevimli bir kır yaşantısını, insanın doğa üzerindeki gücünü ya da insanlık dışı bir sıkıntıyı ifade edebilmektedir. Konunun öze dönüşmesi doğrudan sanatçının içinde bulunduğu durum ile ilgilidir (Fischer, 2015: 156). Van Gogh’un bu resminde de Her ne kadar buğday tarlasında uçuşan kuzgunlar konu olarak ele alınmış olsa da özünde bir sanatçının iç çatışmasının agresif bir ifadesi yer almaktadır. Bu eser onun ruhsal çöküşünün ve yaşam da bir gayesinin kalmadığının belgesi hatta bir itirafı gibidir (Tansuğ, 2006: 238). Kesin bilgi olmamasına karşın bazı kaynaklara göre bu tarla Van Gogh’un kendini vurarak intihar ettiği yerdir. Müziksel temanın yedinci ölçüsünde vurulma anı betimlenmektedir.

Telaşlı bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, yeşil ve maviler ise minör renkleri temsil etmektedir. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük re majör tonda bir tema yazılmıştır. Bu temanın hız terimi presto olarak önerilmektedir. Presto, Sözer’e (2018: 193) göre hızlı anlamına gelmektedir. Majör renk olarak sarı ile başlayan ve ikinci ölçüden sonra yeşil ve mavi minör renklerin kullanılmasıyla devam eden tema, sekizinci ölçüden sonra tekrar sarı renk ile majöre geri dönmektedir. Renkler ile müziğin ilişkilendirilmiş özelliği Görsel 11’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Sonuç

Sanat bireyin samimi duygular ile estetik kaygı temelli ifade etme biçimidir. Kendini içinde bulunduğu durum ile özgür şekilde ifade eden ressamlardan biri de Van Gogh’tur. Resimlerinde ruhsal çatışmalarını, ihtiyaçlarını, yaşam tecrübelerini vb. açıkça sergilemektedir. Resme geç başlamış olmasına rağmen kendi kendini çok hızlı ve güçlü bir şekilde yetiştirmiştir. Özgün bir ifade dili geliştiren Van Gogh yeniliğe açık ve samimi sanatsal duruşa sahip olmuştur. Bu duruşuyla farklı bir sanat disiplini olan müzikten etkilenecek ve müzikteki majör-minör tonalite bilgilerini renkler ile ilişkilendiren bir tavır geliştirmiştir. Özellikle 1889 yılında yaptığı “Beşik Sallayan Kadın” resminde kullandığı renklerde açıkça minör kavramından bahsetmiştir. Bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturan bu resim ve renklerinden hareket ile Van Gogh’un diğer resimlerinde yer alan minör renklerin uzman görüşleri ışığında belirlenmesi amaçlanmış ve bu renkler için sekiz ölçülük birer müziksel tema yazılmıştır. Tüm temalar çalışmanın yazarı tarafından yazılmış özgün temalardır.

Van Gogh’un resimlerindeki minör renkler ve bu renkler için müziksel tema örneklerinin sunulması amaçlanan bu çalışma kapsamında, Van Gogh’un sırasıyla “Beşik Sallayan Kadın”, “Yıldızlı Gece”, “Patates Yiyenler”, “Forum Meydanında Gece Kahvesi”, “Sarılı Kulak” ve “Pipoyla Otoportre” ile “Buğday Tarlası ve Kuzgunlar” resimleri incelenmiştir. Resimlerinde hem majör hem de minör renkleri birlikte kullandığı görülmüştür. Bu durum referans alınarak yazar tarafında keman için, resimlerin ritmik örüntüsüne ve renklerin ifade gücüne göre her bir resim için sekiz ölçülük tek ses ağırlıklı ama estetik ihtiyaç durumuna göre çift ses, üç ses ve dört ses örneklerini içinde barındıran özgün müziksel temalar yazılmıştır. Bu temalar resimler ile birlikte resmin renklerine göre yapılandırılmış ve çalışma içerisindeki görsellerde sunulmuştur.

“Beşik Sallayan Kadın” resminde sakın bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde parlak pembe, turuncu ve yeşiller majör renkleri, koyu kırmızı ve koyu yeşiller ise minör renkleri temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket sekiz ölçülük la majör tonda içinde minör değerlerin bulunduğu andante bir tema yazılmıştır. “Yıldızlı Gece” resminde hareketli bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, mavi ve koyu yeşiller ise minör renkleri temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük fa majör tonda içinde minör değerlerin bulunduğu allegro bir tema yazılmıştır. “Patates Yiyenler” resminde sakın bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, yeşil ve kahverengiler ise minör renkleri temsil ettiği sonucuna

ulaşmıştır. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük sol majör tonda içinde minör değerlerin bulunduğu adagio bir tema yazılmıştır. "Forum Meydanında Gece Kahvesi" resminde huzur dolu sakin bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, yeşil ve koyu maviler ise minör renkleri temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük si majör tonda içinde minör değerlerin bulunduğu vivace bir tema yazılmıştır. "Sarılı Kulak ve Pipoyla Otoportre" resminde sakin ve düşünceli bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, turuncu, kırmızı, yeşil ve koyu maviler ise minör renkleri temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük mi majör tonda içinde minör değerlerin bulunduğu largo bir tema yazılmıştır. "Buğday Tarlası ve Kuzgunlar" resminde ise telaşlı bir ritim örüntüsünün hâkim olduğu resimde sarı ve tonları majör rengi, yeşil ve maviler ise minör renkleri temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu temsil ve ritmik durumdan hareket ile sekiz ölçülük re majör tonda içinde minör değerlerin bulunduğu presto bir tema yazılmıştır. Sonuç olarak Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni ile şekillendirilen çalışmanın kapsamında incelenen bu resimlerde, pembe, turuncu, yeşil ve özellikle sarı rengin majör etkide olduğu, kırmızı, kahverengi ve özellikle koyu mavi ile koyu yeşillerin minör etkide olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynaklar

- Antmen, Ahu. 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. 10. Baskı. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2019.
- Ayaydın, Abdullah. Çeşitli Yönleriyle Çağdaş Sanat Akımları. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Bağlı, Mazhar. Modernizme Direnen Estetik. İstanbul: Kapı Yayınlar, 2010.
- Beaujean, Dieter. Van Gogh. İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2005.
- Butler, Christopher. Modernizm. Çev. N. Örgü. Ankara: Dost Kitabevi, 2010.
- Cangal, Nurhan. Armoni. 8. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2016.
- Cangal, Nurhan. Müzik Formları. 6. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2018.
- Cauquelin, Anne. Çağdaş Sanat. 2. Baskı. Çev. Ö. Avcı. Ankara: Dost Kitabevi, 2016.
- Çernişevskiy, Nikolay Gavriloviç. Sanatın Gerçeklikle Estetik İlişkileri. Çev. A. Berberoğlu. İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2012.
- Cumming, Robert. Sanat. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2008.
- Çınar, Kerim ve Çınar, Semra. Temel Tasarım. 2. Baskı. Konya: KTO Karatay Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Dempsey, Amy. Modern Sanat. Çev. D. Öztok. İstanbul: Hep Kitap, 2019.
- Egemen, Hüseyin. Armonide Çözümleme ve Uygulaması. İstanbul: Özgür Yayınları, 2003.
- Elhankızı, Aynur. Armoni Rus Ekolü Yaklaşımlarıyla. 2. Baskı. Konya: Eğitim Yayınevi, 2020.
- Erden, Osman. Modern Sanatın Kısa Tarihi. 2. Baskı. İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2016.
- Ertan, Güler ve Sansarcı, Emin. Görsel Sanatlarda Anlam ve Algı. 2. Baskı. İstanbul: Alternatif Yayıncılık, 2017.
- Ersoy, Ayla. Sanat Kavramlarına Giriş. İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2016.
- Farago, France. Sanat. Çev. Ö. Doğan. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2017.
- Fischer, Ernst. Sanatın Gerekliği. 4. Baskı. Çev. C. Çapan. İstanbul: Sözcükler Yayınları, 2015.
- İpşiroğlu, Nazan. Resimde Müziğin Etkisi, Yeni Bir Alımlama Boyutu. İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2017.
- İpşiroğlu, Nazan ve İpşiroğlu, Mazhar. Oluşum Sürecinde Sanat Tarihi. 5. Baskı. İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2017.
- Kandel, Eric Richard. Sanatta ve Beyin Biliminde İndirgemecilik, İki Kültür Arasında Köprü Kurmak. Çev. M. Doğan. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınlar, 2020.
- Krausse, Anna Carola. Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü. İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2005.
- Lunday, Elizabeth. Büyük Sanatçıların Gizli Hayatları. 10. Baskı. İstanbul: Domingo Yayıncılık, 2020.
- Michels, U. ve Vogel, G. Müzik Atlası. 2. Baskı. İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2021.
- Sanat Kitabı, 500 Sanatçı 500 Sanat Eseri. İstanbul: Yapı Yayın, 2004.
- Schonberg, Harold Charles. Büyük Besteciler. Çev. A. F. Yıldırım. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2020.
- Sözer, Vural. Müzik Terimleri Sözlüğü. 3. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2018.
- Spence, David. Gauguin. 2. Baskı. Çev. İ. Sevinç. İstanbul: Beta Yayınları, 2015.
- Tansuğ, Sezer. Resim Sanatının Tarihi. 6. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2006.
- Tunalı, İsmail. Tasarım Felsefesi. Ankara: Fol Kitap, 2020.
- Van Gogh, Vincent. Theo'ya Mektuplar. 19. Baskı. Çev. P. Kür. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2020.
- Van Gogh, 3. Baskı. Çev. B. Kadioğlu. İstanbul Yapı Kredi Yayınları, 2015.

MINOR COLORS IN VAN GOGH'S PAINTINGS AND EXAMPLES OF MUSICAL THEME FOR THESE COLORS

Hüseyin UYSAL

ABSTRACT

Van Gogh is an important painter who expressed himself with his whole being in his paintings. In this expression process, his life experiences, expectations and mental state have been very effective. In particular, internal conflicts have led to the emergence of the original style in the use of color and line. This style brought along an innovative artistic stance for him. With this stance, he was influenced by music, which is a different art discipline, and developed an attitude that associates the major-minor tonality information in music with colors. The fact that he clearly mentioned the concept of minor in the colors he used in the painting "Woman Rocking a Cradle", made in 1889, played an important role in the formation of this work. The purpose of this research, which is shaped according to the case study pattern, which is one of the qualitative research approaches, is to determine the minor colors in Van Gogh's paintings and to present examples of musical themes written by the author for the colors in these paintings. Van Gogh's paintings "Woman Rocking a Cradle, Starry Night, Potato Eaters, Night Coffee in Forum Square, Self-Portrait with Wrapped Ears and Pipe and Wheat Field and Ravens" were examined, and the colors pink, orange, green and especially yellow were used as a major effect. It has been concluded that red, brown and especially dark blue and dark greens are used in a minor effect.

Keywords: Interdisciplinary Art, Painting, Music, Van Gogh